

การสร้างชุดฝึกทักษะเพื่อการพัฒนาทักษะการสีซอสามสายคลอร้อง ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยนาฏศิลป์

THE CONSTRUCTION TRAINING PACKAGE TO DEVELOP OF “VOCAL ACCOMPANIMENT FOR SAW SAM SAI (THREE STRINGS FIDDLE)” FOR VOCATIONAL STUDENTS IN THE COLLEGE OF DRAMATIC ARTS

ชนะชัย กอผจญ¹

Chanachai Kawpachone

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสีซอสามสายคลอร้อง เพื่อสร้างแบบพัฒนาทักษะการสีซอสามสายคลอร้อง สำหรับพัฒนาศักยภาพนักเรียนดนตรี และศึกษาผลการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนดนตรีในการสีซอสามสายคลอร้อง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญสาขาเครื่องสายไทยและสาขาศิลปะไทย จำนวน 6 ท่าน เพื่อวิเคราะห์หลักการสีซอสามสายคลอร้อง นำสร้างแบบพัฒนาทักษะการสีซอสามสายคลอร้อง โดยทดลองใช้กับกลุ่มอาสาสมัครจำนวน 20 คน จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ 12 แห่ง

ผลการวิจัยพบว่า ซอสามสายมีความสำคัญต่อการสีคลอร้องช่วยให้ผู้ขับร้องสามารถร้องได้ตรงเสียง ผู้บรรเลงต้องมีทักษะการใช้กลวิธีการบรรเลงขั้นสูง มีความเข้าใจเรื่องทางร้อง เพื่อเลียนเสียงร้องได้อย่างกลมกลืน การสร้างชุดฝึกทักษะการสีซอสามสายคลอร้อง แบ่งออกเป็น 4 ชุด ประกอบด้วย (1) การฝึกพรมนิ้ว (2) การฝึกนิ้วนาคสะดุ้ง (3) การฝึกสีทำนองเอื้อน และ (4) การสีคลอร้องเพลงตับตันเพลงฉิ่ง สามชั้น ผลการประเมินการพัฒนาศักยภาพนักเรียนพบว่า ผู้เรียนมีศักยภาพในการสีซอสามสายคลอร้องเพิ่มสูงขึ้น โดยก่อนเรียนผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ย 11.7 หรือคิดเป็นร้อยละ 58.5 และหลังเรียนมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้นเป็น 18.3 หรือคิดเป็นร้อยละ 91.5

คำสำคัญ: ชุดฝึกทักษะ, การสีซอสามสายคลอร้อง, วิทยาลัยนาฏศิลป์

¹อาจารย์ สาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Abstract

The purpose of this research was to study about saw sam sai (three strings fiddle) vocal accompaniment for the construction training package to develop “saw sam sai (three strings fiddle) vocal accompaniment” in musical students and to study the result after using this package. The researcher collected information from interviewing 6 specialists of Thai strings fiddle and Thai classical singing. The specialists would analyze the principles of “saw sam sai (three strings fiddle) vocal accompaniment to create the construction training package to develop “saw sam sai (three strings fiddle) vocal accompaniment”. The samples for this research were 20 volunteers from 12 branches of The College of Dramatic Arts.

The result showed that saw sam sai (three strings fiddle) is an important part for) vocal accompaniment which will help the singer can sing in the correct voice pattern. The saw sam sai (three strings fiddle) players have to have high potential and deeply understand about singing so they will know how to imitate the sound closely as much as possible. In addition, to build the construction training package to develop “saw sam sai (three strings fiddle) vocal accompaniment” would include 4 steps: (1) Finger trilling practice (2) New Nak Sadoong practice (3) Draw out the note fiddle practice and (4) Fiddling along with 3-state of Tub Ton Pleng Ching. The students’ potential assessment found that the students had higher skill to play “saw sam sai (three strings fiddle) vocal accompaniment”. The average result before using the package was 11.7 or 58.5 percent and after using the package the result was higher to 18.3 or 91.5 percent.

Keywords: The construction training package, saw sam sai (three strings fiddle) vocal accompaniment, The College of Dramatic Arts.

บทนำ

“ซอสามสาย” เป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทในพระราชพิธี มีความสำคัญในการประกอบสมโภชและการขับกล่อมด้วยสำเนียงซอที่นุ่มลึกสงบนิ่ง มุ่งให้เกิดสมาธิอ่อนน้อมจิตใจให้จับอยู่กับการขับและการบรรเลง บทบาทหน้าที่สำคัญของซอสามสาย คือ การสีคลอเสียงขับและบรรเลงแทรกในระหว่างบท หรือเรียกว่า “การสีคลอร้อง” ด้วยเหตุเพราะเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงใกล้เคียงกับเสียงมนุษย์มากที่สุด การสีคลอร้องนั้นผู้บรรเลงจำเป็นต้องมีทักษะความเข้าใจในการบรรเลงซอสามสายควบคู่ไปกับทักษะการขับร้อง มีทักษะการปฏิบัติกลวิธีการบรรเลงขั้นสูง การสีซอสามสายคลอร้องได้ถูกต้องและมีความไพเราะนั้นผู้บรรเลงจึงจำเป็นต้องมีทักษะที่ดีเพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการต่อยอดความรู้และประสบการณ์ทางดนตรี เพื่อให้สามารถบรรเลงได้แนบสนิทกลมกลืนกันดีกับคนขับร้อง

ปัจจุบัน “ซอสามสาย” จัดเป็นเครื่องมือเอกที่มีการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้เครื่องสายไทย ภาควิชาดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม สถานศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทางพิเศษด้านวิชาชีพ นาฏศิลป์ ดุริยางค์ศิลป์ สำหรับผู้เรียนที่มีความสนใจ ความสามารถ และความถนัด โดยจัดโครงสร้างของหลักสูตรให้สาระการเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุลทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความสามารถทางด้านศิลปะ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีสุนทรียภาพ ชื่นชม และเห็นคุณค่าของศิลปะซึ่งเป็นมรดกของชาติ

ในการจัดการเรียนการสอนซอสามสายของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน การฝึกปฏิบัติการซอสามสายคลอร้องนั้นสามารถฝึกปฏิบัติได้ทั้งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับอุดมศึกษา เนื่องจากผู้เรียนมีพื้นฐานในการฝึกปฏิบัติซอสามสายในชั้นกลางและชั้นสูง การซอสามสายคลอร้องเป็นการพัฒนาผู้เรียน นำกลวิธีการบรรเลงไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของซอสามสาย อย่างไรก็ตาม หากครูผู้สอนใช้วิธีการสาธิตเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการประยุกต์ใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง จะส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และไม่สามารถนำทักษะพื้นฐานไปประยุกต์ใช้กับบทเพลงได้อย่างเหมาะสม ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่บรรลุผลตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การฝึกปฏิบัติการซอสามสายคลอร้องเป็นการใช้กลวิธีการบรรเลงขั้นสูง เหมาะสำหรับการฝึกปฏิบัติตั้งแต่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับอุดมศึกษา หรือแม้แต่บุคคลผู้สนใจทั่วไป โดยใช้ชุดฝึกทักษะการซอสามสายคลอร้อง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองควบคู่กับการได้รับคำแนะนำจากผู้สอน นำไปสู่การพัฒนาทักษะการซอสามสายคลอร้องของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการซอสามสายคลอร้อง
2. เพื่อสร้างแบบพัฒนาทักษะการซอสามสายคลอร้อง สำหรับพัฒนาศักยภาพนักเรียนดนตรี
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนดนตรีในการซอสามสายคลอร้อง

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เกิดองค์ความรู้ หลักการ และวิธีการซอสามสายคลอร้อง
2. นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการซอสามสายคลอร้องได้
3. เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์และขยายองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมดนตรีไทย

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการสร้างพื้นฐานการซอสามสายคลอร้องให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ การฝึกพรมนิ้ว การฝึกนิ้วนาศะดั่ง การฝึกสีทำนองเอื้อน และการสีคลอร้องเพลงตับต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เนื่องจากเป็นเพลงที่ใช้ฝึกปฏิบัติขั้นพื้นฐานของสาขาเครื่องสายไทยและสาขาศิลปะไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกทำนองเอื้อนที่พบบ่อยในการสีคลอร้องเพลงตับต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ให้ผู้เรียนได้ฝึกสีทำนองเอื้อนซ้ำๆ ซึ่งเป็นทำนองที่สามารถพบได้ในเพลงทั่วไป ฟังและเข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้ในบทเพลงต่างๆ ได้ เพื่อให้ผู้เรียนมีฐานความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำพื้นฐานเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสร้างชุดฝึกทักษะเพื่อการพัฒนาทักษะการซอสามสายคลอร้องของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยนาฏศิลป์” เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล รวมไปถึงศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมข้อมูลเอกสาร การทดลองใช้ชุดฝึกทักษะเพื่อการพัฒนาทักษะการซอสามสายคลอร้อง และนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูล (key informants) แบบยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก (purposeful sampling) เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสมกับแนวคิด จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลดังนี้

- 1) เป็นครุดนตรี ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิในวงการดนตรีไทย
- 2) เป็นครุดนตรี ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิในด้านเครื่องสายไทยหรือด้านคีตศิลป์ไทย
- 3) เป็นผู้มีความเข้าใจในวัฒนธรรมดนตรีไทยเป็นอย่างดี

จากเกณฑ์การเลือกดังกล่าว สามารถแบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องสายไทย ได้แก่ คุณครูจิระพล เพชรสม คุณครูเชวงศักดิ์ โพธิสมบัติ และ

คุณครูบุญถึง พระยาชัย

- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านคีตศิลป์ไทย ได้แก่ คุณครูทัศนีย์ ขุนทอง คุณครูประคอง ชลาณภาพ และ

คุณครูพิชญญา สินธุ์แก้ว

2. กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้เรียนจำเป็นต้องมีพื้นฐานในการปฏิบัติซอสามสาย และใช้ชุดฝึกทักษะการสืบทอดซอสามสายคลอร้องเป็นเครื่องมือในการพัฒนาต่อยอดทักษะในการบรรเลงกลวิธีการสืบทอดซอสามสายคลอร้อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างคือ อาสาสมัครจากนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาเครื่องสายไทยที่มีทักษะการปฏิบัติซอสามสาย จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ 12 แห่งทั่วประเทศ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

- 3.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

- 3.2 ชุดฝึกทักษะการสืบทอดซอสามสายคลอร้อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ชุด ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 การฝึกพรหมนี้ว

ชุดที่ 2 การฝึกนี้วนาคสะดุ้ง

ชุดที่ 3 การฝึกสีทำนองเอื้อน

ชุดที่ 4 การสืบทอดร้องเพลงตับต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น

- 3.3 แบบประเมินการทดสอบทักษะการปฏิบัติ (ก่อนเรียน และหลังเรียน)

- 3.4 เกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินการทดสอบทักษะการปฏิบัติ (ก่อนเรียน และหลังเรียน)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การสร้างชุดฝึกทักษะเพื่อการพัฒนาทักษะการสืบทอดซอสามสายคลอร้องของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพวิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธีการ (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการสืบทอดซอสามสายคลอร้อง ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางดุริยางค์ไทย บทบาทหน้าที่ของซอสามสาย และหลักการสืบทอดซอสามสาย เพื่อร่างแนวคำถามสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพของแนวคำถามสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านและคีตศิลป์ไทย จำนวน 6 คน

ระยะที่ 2 สร้างแบบพัฒนาทักษะการสืบทอดซอสามสายคลอร้อง สำหรับพัฒนาศักยภาพนักเรียนดนตรี ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านเครื่องสายไทยและคีตศิลป์ไทย และพัฒนาเป็นชุดฝึกทักษะการสืบทอดซอสามสายคลอร้อง โดยใช้เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น และสร้างแบบประเมินผล

สัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 นำชุดฝึกทักษะที่สร้างขึ้นตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ขั้นตอนที่ 3 ปรับปรุงแก้ไขชุดฝึกทักษะตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนดนตรีในการสีซอสامสายคลอรั้ง มีการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำชุดฝึกทักษะการสีซอสامสายคลอรั้งทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาเครื่องสายไทย เครื่องมือเอก ซอสามสาย ปีการศึกษา 2563 จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ 12 แห่งทั่วประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินผลการใช้ชุดฝึกทักษะการสีซอสامสายคลอรั้ง โดยพิจารณาจากผลการทดสอบทักษะภาคปฏิบัติ ด้วยแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และร้อยละ

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอผลงานเป็นรูปเล่มวิจัยฉบับสมบูรณ์ และเผยแพร่

5. การตรวจสอบ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลเอกสารมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาชุดฝึกทักษะการสีซอสามสายคลอรั้ง และนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ตามประเด็นในการศึกษาซึ่งผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

การสร้างชุดฝึกทักษะการสีซอสามสายคลอรั้ง ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการสีซอสามสายคลอรั้งจากความรู้และประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญสาขาเครื่องสายไทย และสาขาคีตศิลป์ไทย นำมาสร้างแบบพัฒนาทักษะการสีซอสามสายคลอรั้ง และวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาศักยภาพนักเรียนดนตรีจากการทดลองใช้แบบพัฒนาทักษะการสีซอสามสายคลอรั้ง เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1. กระบวนการสีซอสามสายคลอรั้ง

ซอสามสายเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญต่อการสีคลอรั้ง ด้วยลักษณะเสียงของเครื่องดนตรี (tone color) ที่สามารถเลียนเสียงคนร้องได้อย่างกลมกลืนช่วยเป็นหลักให้กับนักร้องในการฟังเสียงเครื่องดนตรีและทำนองเพลงไม่ให้ผิดเพี้ยนไปทั้งยังเป็นส่วนช่วยเสริมให้อารมณ์เพลงชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น ในการสีซอสามสายคลอรั้งนอกจากผู้บรรเลงจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการสีซอสามสายอย่างดีแล้วยังต้องมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถขับร้องได้เพื่อให้สามารถสีคลอรั้งได้อย่างกลมกลืน พร้อมทั้งสามารถเป็นหลักให้กับผู้ขับร้องได้

ในการฝึกปฏิบัติการสีซอสามสายคลอรั้งผู้บรรเลงจำเป็นต้องผ่านการฝึกปฏิบัติกลวิธีการบรรเลงซอสามสายในขั้นกลางและขั้นสูง เนื่องจากการสีซอสามสายคลอรั้งผู้บรรเลงต้องใช้กลวิธีการบรรเลงต่าง ๆ เพื่อเลียนเสียงคำร้องและทำนองเอื้อนให้มีความใกล้เคียงและกลมกลืนมากที่สุด อาทิ การครั้น การสะบัด การพรม ความหนัก-เบา ในการฝึกปฏิบัติมักพบในการบรรเลงเพลงเดี่ยวมากกว่าเพลงที่ใช้ฝึกในระดับพื้นฐาน ซึ่งกลวิธีการบรรเลงเหล่านี้จะทำให้เกิดความไพเราะมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้บรรเลงยังควรมีทักษะอีกอย่างหนึ่งคือ ทักษะการขับร้อง เพื่อให้รู้ในทำนองและจังหวะในการขับร้อง ทักษะการขับร้องจะช่วยให้ผู้บรรเลงเข้าใจทำนองทางร้องและสามารถคิดกลวิธีการบรรเลงซอสามสายให้สามารถเลียนเสียงคำร้องและทำนองการเอื้อนได้อย่างกลมกลืน

การผสมผสานทั้ง 2 ด้านจะช่วยให้ผู้บรรเลงสามารถประยุกต์ใช้กลวิธีการบรรเลงขั้นสูงมาใช้ในการเลียนเสียงร้องได้อย่างกลมกลืน อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนซอสามสายของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ด้วยบทบาทของเครื่องดนตรีที่

ต้องสืบลอร้อง ส่งผลให้ผู้เรียนต้องสามารถสืบลอร้องได้ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาก่อนที่จะได้เรียนรู้ทักษะการใช้กลวิธีการบรรเลงชิ้นสูงในเพลงเดี่ยว ดังนั้น การสร้างแบบพัฒนาทักษะการสืขอสามสายคลอร้อง จึงเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อช่วยเสริมศักยภาพในการสืขอสามสายคลอร้องของนักเรียนดนตรี และลดระยะเวลาการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หรือระดับอุดมศึกษาซึ่งอยู่ในขั้นกลางได้เรียนรู้การกลวิธีการบรรเลงชิ้นสูงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสืขอสามสายคลอร้องได้อย่างเหมาะสม

2. ชุดฝึกทักษะการสื่อสารสามสายคล้อง

ในการสร้างชุดฝึกทักษะการสีซอสามสายคลอว์ร้องจากการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านซอสามสาย พบว่า การสีซอสามสายคลอว์ร้องให้มีความถูกต้องและสอดคล้องประสานกับทางร้องได้ดีนั้นผู้บรรเลงซอสามสาย จะต้องมีความเข้าใจในเรื่องของทางร้อง รวมไปถึงการใช้กลวิธีต่างๆ ของซอสามสายเพื่อเลียนเสียงคนร้องได้อย่างกลมกลืน จากข้อมูลการสัมภาษณ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการสร้างชุดฝึกซอสามสายคลอว์ร้อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ชุด ประกอบด้วย ชุดที่ 1 การฝึกพรหมนิ้ว ชุดที่ 2 การฝึกนิ้วนาคสะตั้ง ชุดที่ 3 การฝึกสีทำนองเอื้อน และชุดที่ 4 การสีคลอว์ร้องเพลงตับต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ชุดที่ 1 การฝึกพรมนิ้ว เป็นกลวิธีหนึ่งที่น่าสนใจในการบรรเลง และการสืคลอร้อง โดยการใช้นิ้วแต่ละบนสายซอให้เกิดเสียงสูงขึ้นไปอีกหนึ่งเสียงสลับกับเสียงเดิมเป็นระยะๆ หรือเป็นห่วงๆ ให้กระแสนเสียงยืดยาวตามอัตราจังหวะหรือคันทัก และใช้ในเสียงที่ค่อนข้างยาว เพื่อเพิ่มความไพเราะให้กับบทเพลง ในชุดฝึกการสืซอสามสายคลอร้องผู้วิจัยแบ่งการฝึกออกเป็นพรมเปิด และพรมปิด โดยมีการฝึกปฏิบัติดังนี้

1.1 พรอมเปิด ในการฝึกพรอมเปิดให้ผู้เรียนใช้นิ้วชี้กดในตำแหน่งเสียง ลา (ล) ของสายเอก หรือเสียง มี (ม) ของสายกลาง และใช้นิ้วกลางกดในตำแหน่งเสียง ที (ท) ของสายเอก หรือเสียง ฟา (ฟ) และขึ้นลงต่อเนื่องครึ่งละ 1 นาที จบด้วยเสียงที่อยู่ในตำแหน่งนิ้วชี้ โดยเริ่มต้นจากช้าและเพิ่มความเร็วขึ้นให้เสียงต่อเนื่องกัน

สายเอก ฝึกปฏิบัติจำนวน 10 ครั้ง

สายเอก	----	---ล	----	---ล	----	---ล	----	---ล
สายกลาง	----	---	----	---	----	---	----	---
สายหุ้ม	----	---	----	---	----	---	----	---

สายกลาง ฝึกปฏิบัติจำนวน 10 ครั้ง

[illegible]

1.2 พรหมปิด ในการฝึกพรหมปิดให้ผู้เรียนใช้นิ้วชี้กดในตำแหน่งเสียง ลา (ล) ของสายเอก หรือเสียง มี (ม) ของสายกลาง และใช้นิ้วกลางกดในตำแหน่งเสียง ที (ท) ของสายเอก หรือเสียง พา (พ) และขึ้นลงต่อเนื่องครึ่งละ 1 นาที จบด้วยเสียงที่อยู่ในตำแหน่งนิ้วกลาง โดยเริ่มต้นจากช้าและเพิ่มความเร็วจนให้เสียงต่อเนื่องกัน

สายเอก ฝึกปฏิบัติจำนวน 10 ครั้ง

[illegible]

สายกลาง ฝึกปฏิบัติจำนวน 10 ครั้ง

สายเอก	----	----	----	----	----	----	----	----
สายกลาง	----	--- ฟ	----	--- ฟ	----	--- ฟ	----	--- ฟ
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

ชุดที่ 2 การฝึกนิ้วนาศดั่ง หรือการครั้นเป็นกลวิธีในการบรรเลงซอสามสายโดยเสียงที่เกิดจากนิ้วนาศดั่งนี้จะทำให้เกิดอารมณ์ห้วนไหวหวาดสะดุ้งแก่ผู้ฟัง การใช้นิ้วนาศดั่งจะต้องเปิดซอให้เป็นเสียงเปล่า 1 ครั้งเสมอ

ในการฝึกปฏิบัตินิ้วนาศดั่งให้ผู้เรียนใช้นิ้วชี้และนิ้วกลางแตะลงไปตำแหน่งเสียง ลา (ล) ของสายเอก หรือเสียง มี (ม) ของสายกลาง และเปิดซอให้เป็นเสียงสายเปล่า 1 ครั้ง ในตำแหน่งที่ปรากฏเครื่องหมาย ○ ในชุดฝึก

สายเอก ฝึกปฏิบัติจำนวน 10 ครั้ง

สายเอก	--- ซ	- (ลซ)	--- ซ	- (ลซ)	--- ซ	- (ลซ)	--- ซ	- (ลซ)
สายกลาง	--- ร	---	--- ร	---	--- ร	---	--- ร	---
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

สายกลาง ฝึกปฏิบัติจำนวน 10 ครั้ง

สายเอก	----	----	----	----	----	----	----	----
สายกลาง	--- ร	- (มร)	--- ร	- (มร)	--- ร	- (มร)	--- ร	- (มร)
สายทุ้ม	---	---	---	---	---	---	---	---

ชุดที่ 3 การฝึกสีทำนองเอื้อน เป็นการนำกลวิธีของซอสามสายมาประยุกต์ใช้ในการสืบทอดเสียงสำหรับการขับร้อง โดยผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจทางร้อง คือ จังหวะ ทำนองการเอื้อน รวมไปถึงคำร้อง และสามารถใช้กลวิธีของซอสามสายให้มีความสอดคล้องประสานกลมกลืนกับทางร้องตามบทบาทหน้าที่ของซอสามสาย

ในการฝึกสีทำนองเอื้อน ผู้วิจัยได้เลือกทำนองการเอื้อนที่พบบ่อยในเพลงตับตันเพลงฉิ่งออกมา 10 ทำนอง ซึ่งเป็นการสีทำนองเอื้อนในการว่าดอ 1 ทำนอง เป็นพื้นฐานการเอื้อนที่พบในเพลงทั่วไปและการร้องว่าดอให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติในการสีตามทำนองเอื้อนให้เกิดความคุ้นเคยกับสำนวนทำนองในรูปแบบต่างๆ โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติก่อนเรียนทุกครั้งให้เกิดความชำนาญ ถูกต้องตามทำนองและจังหวะ โดยมีการฝึกปฏิบัติดังนี้

ทำนองแบบที่ 1 ทำนองขับร้อง

ขับร้อง	----	--- เอื้อ	--- เอื้อ	เหื้อ-เอื้อเอื้อ	----	--- เอื้อ	-- ฮีเอื้อ	-เอ็ง-เงย
---------	------	-----------	-----------	------------------	------	-----------	------------	-----------

ทำนองซอสามสายคลอร้อง

สายเอก	----	----	----	----	----	----	----	----
สายกลาง	----	----	--- ร	ม ร - ร ม	----	--- ม	-- ซ ม	ร มร มร-
สายทุ้ม	----	---	---	- - ด -	----	----	----	ล - - ด

ทำนองแบบที่ 2 ทำนองขับร้อง

ขับร้อง	----	- - - เอื้อ	- เหื้อเอื้อเอื้อ	- เฮื้อ - เอื้อ	- - - ฮีเอื้อ	- เอ็ง - เอื้อ	- - - ฮีเอื้อ	- เอ็ง - เงย
---------	------	-------------	-------------------	-----------------	---------------	----------------	---------------	--------------

ทำนองซอสามสายคล่อง

[illegible]

ทำนองแบบที่ 3 ทำนองขับร้อง

[illegible]

ทำนองขอสามสายคล่อง

สายเอก	----	----	----	----	---ด ล	ซ - ซ ล	----	----
สายกลาง	----	- - - ร	ม ร ซ ร	ม ร --	----	ร ม ร -	----	----
สายทุ้ม	----	- - - ล	- ล - ล	--ด ร	ด ล ---	-----	----	----

ทำนองแบบที่ 4 ทำนองขับร้อง

[illegible]

ทำนองขอสามสายคล่อง

สายเอก	- - - ล	- - ดํ ช	ลช - ดํช	ลช - - -	- - -	- - -	- - -
สายกลาง	- - - -	- - - ร	- - - -	- พ - พ	- ช พ ร	- - -	- - -
สายหุ้ม	- - - -	- - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -

ทำนองแบบที่ 5 ทำนองขับร้อง

[illegible]

ทำนองขอสามสายคล่อง

สายเอก	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
สายกลาง	-----	-----	- ม ช ม	ร ม ร ร	-----	-----	- ร - ม	ร ม ร - ร
สายหุ้ม	-----	-----	-----	ล - ล ล	-----	-----	- ล - -	ล ล - ล

ทำนองแบบที่ 6 ทำนองขับร้อง

ข้อ ๑	ข้อ ๒	ข้อ ๓	ข้อ ๔	ข้อ ๕	ข้อ ๖	ข้อ ๗	ข้อ ๘	ข้อ ๙	ข้อ ๑๐
ข้อ ๑๑	ข้อ ๑๒	ข้อ ๑๓	ข้อ ๑๔	ข้อ ๑๕	ข้อ ๑๖	ข้อ ๑๗	ข้อ ๑๘	ข้อ ๑๙	ข้อ ๒๐
ข้อ ๒๑	ข้อ ๒๒	ข้อ ๒๓	ข้อ ๒๔	ข้อ ๒๕	ข้อ ๒๖	ข้อ ๒๗	ข้อ ๒๘	ข้อ ๒๙	ข้อ ๓๐
ข้อ ๓๑	ข้อ ๓๒	ข้อ ๓๓	ข้อ ๓๔	ข้อ ๓๕	ข้อ ๓๖	ข้อ ๓๗	ข้อ ๓๘	ข้อ ๓๙	ข้อ ๔๐
ข้อ ๔๑	ข้อ ๔๒	ข้อ ๔๓	ข้อ ๔๔	ข้อ ๔๕	ข้อ ๔๖	ข้อ ๔๗	ข้อ ๔๘	ข้อ ๔๙	ข้อ ๕๐
ข้อ ๕๑	ข้อ ๕๒	ข้อ ๕๓	ข้อ ๕๔	ข้อ ๕๕	ข้อ ๕๖	ข้อ ๕๗	ข้อ ๕๘	ข้อ ๕๙	ข้อ ๖๐
ข้อ ๖๑	ข้อ ๖๒	ข้อ ๖๓	ข้อ ๖๔	ข้อ ๖๕	ข้อ ๖๖	ข้อ ๖๗	ข้อ ๖๘	ข้อ ๖๙	ข้อ ๗๐
ข้อ ๗๑	ข้อ ๗๒	ข้อ ๗๓	ข้อ ๗๔	ข้อ ๗๕	ข้อ ๗๖	ข้อ ๗๗	ข้อ ๗๘	ข้อ ๗๙	ข้อ ๘๐
ข้อ ๘๑	ข้อ ๘๒	ข้อ ๘๓	ข้อ ๘๔	ข้อ ๘๕	ข้อ ๘๖	ข้อ ๘๗	ข้อ ๘๘	ข้อ ๘๙	ข้อ ๙๐
ข้อ ๙๑	ข้อ ๙๒	ข้อ ๙๓	ข้อ ๙๔	ข้อ ๙๕	ข้อ ๙๖	ข้อ ๙๗	ข้อ ๙๘	ข้อ ๙๙	ข้อ ๑๐๐

ทำนองขอสามสายคล่อง

สายเอก	----	---ล	ท ล ร ล	ท ล ช - ล	----	----	- - - ช	- - - ล
สายกลาง	----	----	----	- - ร -	- ชม - ชม	ร - ร ม	- - - ร	----
สายหุ้ม	----	----	----	----	----	ล ท ล -	----	----

ทำนองขับร้อง

[illegible]

ทำนองขอสามสายคล่อง

สายเอก	- - ร ท	- ล-ทล ช	- ล - ท	- ลช-ลท	----	----	----	----
สายกลาง	----	-----	-----	- ร - -	----	----	----	----
สายหุ้ม	----	----	-----	-----	----	----	----	----

ทำนองแบบที่ 7 ทำนองขับร้อง

ขับร้อง	----	-- เออ เอ๋อ	เห้อเออเอ๋อเอ๋อ	-เออ-เออ	--- ฮีเงอ	-เอ็ง-เห่งอ	--- ฮีเงอ	-เอ็ง-เง๋อ
---------	------	-------------	-----------------	----------	-----------	-------------	-----------	------------

ทำนองซอสามสายคลอร้อง

สายเอก	----	- - - ช	ลช - ชล	- คํ - รํ	- - ฟํ รํ	- คํ - ล	- - คํ ล	- ช - ลช
สายกลาง	----	- ฟ - ร	- ร ฟ -	----	----	----	----	- ร - ฟ
สายทุ้ม	----	----	----	----	----	----	----	----

ทำนองขับร้อง

ขับร้อง	-- เออ เอ๋อ	--- ฮีเงอ	เฮอะเออ-ฮีเงอ	เห้อเออเอ็งเงอ	-- เออเอ๋อ	----	----	----
---------	-------------	-----------	---------------	----------------	------------	------	------	------

ทำนองซอสามสายคลอร้อง

สายเอก	- - ช ล	- - คํ ช	ลช - คช	ลช - - -	----	----	----	----
สายกลาง	- - ร -	- - - ร	----	- ฟ - ฟ	- ช ฟ ร	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	----	----	- - - ล	----	----	----

ทำนองแบบที่ 8 ทำนองขับร้อง

ขับร้อง	----	--- เอ้อ	เห้อเออเอ๋อเอ้อ	- - ฮีเงอ	-- เออเอ๋อ	- เออ - เออ	เฮอะเออฮีเงอ	เห้อเออเอ็งเงอ
---------	------	----------	-----------------	-----------	------------	-------------	--------------	----------------

ทำนองซอสามสายคลอร้อง

สายเอก	----	----	----	----	----	----	----	----
สายกลาง	----	- - - ม	ม ร - ร ม	- - ช ร	----	- - - ร	ม ร ช ร	ม ร - -
สายทุ้ม	----	----	- ล ค - -	- - - ล	- - ค ล	- ค - ล	- - - ล	- - ค ร

ทำนองขับร้อง

ขับร้อง	เออเอ๋อ-ฮีเงอ	-เอ๋อ-เออ	--- เออ	เห้อเออเอ๋อเอ้ย	----	----	----	----
---------	---------------	-----------	---------	-----------------	------	------	------	------

ทำนองซอสามสายคลอร้อง

สายเอก	คค - คค	- ช - ค	----	----	----	----	----	----
สายกลาง	----	- ร - -	- - - ร	ม ร - ร ม	----	----	----	----
สายทุ้ม	----	----	- - - ล	- ลค - ล	----	----	----	----

ทำนองแบบที่ 9 ทำนองขับร้อง

ขับร้อง	--- เอ๋อ	--- เออ	เฮอะเออฮีเงอ	เห้อเออเอ็งเงอ	-- เออเอ๋อ	--- เออ	--- ฮีเงอ	- เอ็ง - เง๋อ
---------	----------	---------	--------------	----------------	------------	---------	-----------	---------------

ทำนองซอสามสายคลอร้อง

สายเอก	----	----	----	----	----	- - - ล	--- ค ล	- ช ลช -
สายกลาง	----	- - - ร	ม ร ช ร	ม ร - -	----	----	----	- ร - ฟ
สายทุ้ม	- - - ค	- - - ล	----	- - ค ร	- - ค ล	----	----	----

ทำนองขับร้อง

ขับร้อง	-- ฮี เออ	เห้อเออเอ๋อเอ้อ	--- เออ	เห้อเออเอ๋อเอ้ย	----	----	----	----
---------	-----------	-----------------	---------	-----------------	------	------	------	------

ทำนองขอสามสายคล่อง

ทำนองแบบที่ 10 ทำนองว่าดอกร ทำนองขับร้อง

ข้าวร้อง	- - อือฮือ	อืออือ - เออ	เฮอะเฮฮียะเอย	เหือเออเอ๋เอ๋เอย	เออเอ๋เอ๋ - ฮีเอย	เหือเออเอ๋เอ๋เอี้ย	- - - ดอก	- อือ - เอ๋
----------	------------	--------------	---------------	------------------	-------------------	--------------------	-----------	-------------

ทำนองขอสามสายคล่อง

๑. ร่อง

ทำนองขับร้อง

ข้อ ๑	ข้อ ๒	ข้อ ๓	ข้อ ๔	ข้อ ๕	ข้อ ๖	ข้อ ๗	ข้อ ๘	ข้อ ๙	ข้อ ๑๐	ข้อ ๑๑	ข้อ ๑๒	ข้อ ๑๓	ข้อ ๑๔	ข้อ ๑๕	ข้อ ๑๖	ข้อ ๑๗	ข้อ ๑๘	ข้อ ๑๙	ข้อ ๒๐	ข้อ ๒๑	ข้อ ๒๒	ข้อ ๒๓	ข้อ ๒๔	ข้อ ๒๕	ข้อ ๒๖	ข้อ ๒๗	ข้อ ๒๘	ข้อ ๒๙	ข้อ ๓๐	ข้อ ๓๑	ข้อ ๓๒	ข้อ ๓๓	ข้อ ๓๔	ข้อ ๓๕	ข้อ ๓๖	ข้อ ๓๗	ข้อ ๓๘	ข้อ ๓๙	ข้อ ๔๐	ข้อ ๔๑	ข้อ ๔๒	ข้อ ๔๓	ข้อ ๔๔	ข้อ ๔๕	ข้อ ๔๖	ข้อ ๔๗	ข้อ ๔๘	ข้อ ๔๙	ข้อ ๕๐	ข้อ ๕๑	ข้อ ๕๒	ข้อ ๕๓	ข้อ ๕๔	ข้อ ๕๕	ข้อ ๕๖	ข้อ ๕๗	ข้อ ๕๘	ข้อ ๕๙	ข้อ ๖๐	ข้อ ๖๑	ข้อ ๖๒	ข้อ ๖๓	ข้อ ๖๔	ข้อ ๖๕	ข้อ ๖๖	ข้อ ๖๗	ข้อ ๖๘	ข้อ ๖๙	ข้อ ๗๐	ข้อ ๗๑	ข้อ ๗๒	ข้อ ๗๓	ข้อ ๗๔	ข้อ ๗๕	ข้อ ๗๖	ข้อ ๗๗	ข้อ ๗๘	ข้อ ๗๙	ข้อ ๘๐	ข้อ ๘๑	ข้อ ๘๒	ข้อ ๘๓	ข้อ ๘๔	ข้อ ๘๕	ข้อ ๘๖	ข้อ ๘๗	ข้อ ๘๘	ข้อ ๘๙	ข้อ ๙๐	ข้อ ๙๑	ข้อ ๙๒	ข้อ ๙๓	ข้อ ๙๔	ข้อ ๙๕	ข้อ ๙๖	ข้อ ๙๗	ข้อ ๙๘	ข้อ ๙๙	ข้อ ๑๐๐
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	---------

ทำนองขอสามสายคล่อง

๑. รอง

ทำนองขับร้อง

ข้อ ๑	ข้อ ๒	ข้อ ๓	ข้อ ๔	ข้อ ๕	ข้อ ๖	ข้อ ๗	ข้อ ๘	ข้อ ๙	ข้อ ๑๐
ข้อ ๑๑	ข้อ ๑๒	ข้อ ๑๓	ข้อ ๑๔	ข้อ ๑๕	ข้อ ๑๖	ข้อ ๑๗	ข้อ ๑๘	ข้อ ๑๙	ข้อ ๒๐
ข้อ ๒๑	ข้อ ๒๒	ข้อ ๒๓	ข้อ ๒๔	ข้อ ๒๕	ข้อ ๒๖	ข้อ ๒๗	ข้อ ๒๘	ข้อ ๒๙	ข้อ ๓๐
ข้อ ๓๑	ข้อ ๓๒	ข้อ ๓๓	ข้อ ๓๔	ข้อ ๓๕	ข้อ ๓๖	ข้อ ๓๗	ข้อ ๓๘	ข้อ ๓๙	ข้อ ๔๐
ข้อ ๔๑	ข้อ ๔๒	ข้อ ๔๓	ข้อ ๔๔	ข้อ ๔๕	ข้อ ๔๖	ข้อ ๔๗	ข้อ ๔๘	ข้อ ๔๙	ข้อ ๕๐
ข้อ ๕๑	ข้อ ๕๒	ข้อ ๕๓	ข้อ ๕๔	ข้อ ๕๕	ข้อ ๕๖	ข้อ ๕๗	ข้อ ๕๘	ข้อ ๕๙	ข้อ ๖๐
ข้อ ๖๑	ข้อ ๖๒	ข้อ ๖๓	ข้อ ๖๔	ข้อ ๖๕	ข้อ ๖๖	ข้อ ๖๗	ข้อ ๖๘	ข้อ ๖๙	ข้อ ๗๐
ข้อ ๗๑	ข้อ ๗๒	ข้อ ๗๓	ข้อ ๗๔	ข้อ ๗๕	ข้อ ๗๖	ข้อ ๗๗	ข้อ ๗๘	ข้อ ๗๙	ข้อ ๘๐
ข้อ ๘๑	ข้อ ๘๒	ข้อ ๘๓	ข้อ ๘๔	ข้อ ๘๕	ข้อ ๘๖	ข้อ ๘๗	ข้อ ๘๘	ข้อ ๘๙	ข้อ ๙๐
ข้อ ๙๑	ข้อ ๙๒	ข้อ ๙๓	ข้อ ๙๔	ข้อ ๙๕	ข้อ ๙๖	ข้อ ๙๗	ข้อ ๙๘	ข้อ ๙๙	ข้อ ๑๐๐

ทำนองขอสามสายคล่อง

รอง	
-----	--

ทำนองขับร้อง

ขั้บร้อง	--- ค่ำ	--- แล้ว	-- อื้ออื้อ	-- จะนอน	----	--- ไหน	--- ฮี้อื้อ	อื้อฮื้อ -เอย
----------	---------	----------	-------------	----------	------	---------	-------------	---------------

ทำนองขอสามสายคล่อง

รอง	
-----	--

ชุดที่ 4 การสืบทอดร้องเพลงดับตันเพลงฉิ่ง สามชั้น

ดับตันเพลงฉิ่ง เป็นเพลงอัตราสามชั้น เรียกดับตันเพลงฉิ่งหรือดับทากี้ มี 4 เพลง ประกอบด้วย เพลงตันเพลงฉิ่ง เพลงจะเข้หางยาว เพลงดวงพระธาตุ และเพลงนกขมิ้น ใช้ท่วงทำนองจากเรื่องกาเกี้ยวกลอนของเจ้าพระยาพระคลัง ในการฝึกการสืบทอดสามสายคลอร้องนั้นผู้วิจัยเลือกเพลงดับตันเพลงฉิ่ง สามชั้น เป็นเพลงที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ เนื่องจากเพลงดับตันเพลงฉิ่ง สามชั้น นับว่าเป็นเพลงขั้นพื้นฐานในการฝึกการบรรเลงของเครื่องสายรวมไปถึงการขับร้อง ด้วยโครงสร้างทำนองเพลงที่ไม่ซับซ้อน และสามารถนำทำนองเพลงไปใช้ในบทเพลงอื่นๆ ได้

จากการสร้างชุดฝึกทักษะการสืบทอดสามสายคลอร้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสำคัญของการสืบทอดสามสายคลอร้องหลักและการใช้กลวิธีขั้นสูงในการสืบทอดสามสายคลอร้อง เพื่อตอบสนองต่อบทบาทหน้าที่สำคัญของซอสามสาย และให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อย่างมีสุนทรียะ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญสาขาเครื่องสายไทยและสาขาศิลปะไทย นำมาสังเคราะห์เพื่อสร้างชุดฝึกทักษะการสืบทอดสามสายคลอร้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้น และนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนดนตรี

3. ผลการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนดนตรีในการสืบทอดสามสายคลอร้อง

ในการพัฒนาศักยภาพทักษะการสืบทอดสามสายคลอร้องของนักเรียนดนตรี ผู้วิจัยนำชุดฝึกทักษะการสืบทอดสามสายคลอร้องที่สร้างขึ้นทดลองใช้กับอาสาสมัครระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาเครื่องสายไทย เครื่องมือเอกซอสามสาย ปีการศึกษา 2563 จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ 12 แห่งทั่วประเทศ รวมจำนวน 20 คน โดยใช้เวลาในการทดลองเป็นเวลา 60 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้บันทึกผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนตามเกณฑ์การให้คะแนนการประเมินการทดสอบทักษะปฏิบัติ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการของผู้เรียน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและร้อยละ พบว่า ก่อนเรียนผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ย 11.7 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 58.5 และหลังเรียนมีคะแนนเพิ่มสูงขึ้นเป็น 18.3 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 91.5 ผลคะแนนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาศักยภาพนักเรียนดนตรีด้วยชุดฝึกทักษะการสืบทอดสามสายคลอร้องนั้นผู้เรียนมีศักยภาพในการสืบทอดสามสายเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากผู้เรียนได้รับการฝึกปฏิบัติกลวิธีการบรรเลงขั้นสูงเพื่อนำไปใช้ในการบรรเลง นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ฝึกปฏิบัติทำนองเอื้อนที่พบบ่อย ส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักการแบ่งจังหวะทำนองการเอื้อนตามเสียงคนร้อง การใช้กลวิธีต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบทเพลงได้

การอภิปรายผล

การสืบทอดสามสายคลอร้องเป็นการผสมผสานระหว่างทักษะการบรรเลงและการขับร้อง ซึ่งผู้บรรเลงควรมีความรู้ ความเข้าใจ ทั้ง 2 ด้าน เพื่อให้สามารถใช้กลวิธีการบรรเลงในการสืบทอดเสียงคนร้องได้อย่างกลมกลืน หากผู้บรรเลงสามารถขับร้องหรือสังเกตวิธีการต่างๆ ในการเปล่งเสียงของคนร้องได้นับว่าเป็นข้อดีต่อการสืบทอด และสามารถถ่ายทอดอารมณ์เพลงได้อย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับงานของเลอเกียรติ มหาวินิจฉัยมนตรี (2538) ซึ่งกล่าวถึงหลักการสืบทอดสามสายคลอร้องว่า การสืบทอดสามสายคลอร้องนอกจาก ผู้บรรเลงจะต้องมีทักษะความชำนาญในการสืบทอดสามสายแล้ว ยังต้องมีความรู้เรื่องลูกเอื้อนและวิธีการเอื้อนของซอสามสาย พร้อมทั้งการเอื้อนของบทร้อง ผู้บรรเลงซอสามสายจะต้องสังเกตทางร้องว่า การถ่ายทอดจากลูกเอื้อนของร้องมาเป็นขอเขาทำกันอย่างไร ช่อไปอยู่ตรงไหน จะหายใจอย่างไร และนำกลวิธีการบรรเลงซอสามสายมาประยุกต์ใช้ในการสืบทอดร้องให้มีความใกล้เคียงกับวิธีการร้องมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม ในการสืบทอดสามสายคลอร้องผู้บรรเลงอาจไม่สามารถขับร้องได้ กรณีนี้ผู้บรรเลงควรมีความรู้ ความเข้าใจในการขับร้อง และรู้จักสังเกตการเปล่งเสียง จะช่วยให้สามารถสืบทอดสามสายคลอร้องได้อย่างกลมกลืน ดังนั้น นอกจากผู้ขับร้องจะต้องฟังเสียงซอสามสายเพื่อช่วยไม่ให้เพี้ยนเสียงระหว่างการขับร้องแล้ว ผู้บรรเลงควรระมัดระวังพร้อมทั้งสังเกตและฟังเสียงคนร้องเช่นเดียวกัน ซึ่งอรพรรณ บางยี่ขัน (2538) ได้สรุปหลักการสำคัญในการสืบทอดสามสายคลอร้องสำหรับผู้เริ่มต้นศึกษา

และพัฒนาการสีซอสامสายคลอร้องถึงแนวทางการสีซอสامสายคลอร้องและข้อควรระมัดระวัง เพื่อให้เกิดความไพเราะอย่างสมบูรณ์ ไว้ 11 ข้อ ดังนี้ (1) ให้ผู้บรรเลงซอสامสายถือคันทาว่า นักร้องเป็นใหญ่ ผู้บรรเลงเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือนักร้อง การต่อเพลงที่เป็นทางร้องขึ้นอยู่กับวิธีของนักร้อง ควรเอาใจใส่นักร้อง และคลอร้องให้เหมือนนักร้องมากที่สุด (2) ผู้บรรเลงซอสامสายควรใช้สายตาชำเลื่องริมฝีปากของนักร้อง (3) ผู้บรรเลงซอสامสายควรให้ความช่วยเหลือเมื่อนักร้องเกิดการผิดพลาด (4) ผู้บรรเลงซอสامสายควรคลอร้องจนหมดเสียงร้อง แล้วจึงบรรเลงทางเครื่อง (5) ผู้บรรเลงซอสامสายควรให้เสียงแก่นักร้องได้ (6) ผู้บรรเลงซอสامสายควรระวังกการบรรเลงเพลงที่มีดอก และตั้งใจฟังนักร้องเพื่อทำดอกให้เหมือนนักร้อง (7) ผู้บรรเลงซอสامสายควรศึกษาลักษณะการร้องของนักร้องแต่ละท่าน เพื่อบรรเลงให้เหมือน (8) สำหรับนักร้องที่ออดเสียง ผู้บรรเลงซอสامสายควรเพิ่มความตั้งใจมากขึ้น (9) ผู้บรรเลงซอสامสายควรศึกษาความรู้ด้านวรรณคดีไทย เพื่อใช้ถ้อยคำที่มีความไพเราะมากยิ่งขึ้นเช่น เพลงถอนสมอ (10) ผู้บรรเลงซอสامสายไม่ควรสืล้าหน้านักร้อง ควรสืตามหรือสืพร้อมนักร้อง (11) ผู้บรรเลงซอสامสายควรทำอักขระ ควบกล้ำ ให้ชัดเหมือนนักร้อง

ชุดฝึกทักษะการสีซอสามสายคลอร้องแบ่งออกเป็น 4 ชุด ประกอบด้วย ชุดที่ 1 การฝึกพรมนิ้ว ชุดที่ 2 การฝึกนิ้วนาคสะดุ้ง ชุดที่ 3 การฝึกสีทำนองเอื้อน และชุดที่ 4 การสีคลอร้องเพลงตับตันเพลงฉิ่ง สามชั้น ซึ่งเป็นการนำเพลงพื้นฐานที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติด้านเครื่องสายไทยมาใช้ในการฝึกปฏิบัติการสีซอสามสายคลอร้อง และนำมาถอดเป็นชุดฝึกโดยใช้ทำนองการเอื้อน รวมถึงกลวิธีการบรรเลงขั้นสูงที่พบบ่อยในการสีซอสามสายคลอร้อง สอดคล้องกับงานของ พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์ (2559) ซึ่งกล่าวถึงกลวิธีการบรรเลงซอสามสายที่มีความเป็นเอกลักษณ์อย่างมากต่างไปจากเครื่องดนตรีอื่น และมีชื่อเรียกเฉพาะ เช่น นิ้วซุน นิ้วนาคสะดุ้ง นิ้วแอ นิ้วประนิ้วพรม นิ้วก้อง ฯลฯ การใช้กลวิธีเหล่านี้ล้วนส่งเสริมให้เกิดความไพเราะยิ่งขึ้น ในที่นี้ผู้เขียนจะยกตัวอย่างกลวิธีที่ใช้กับการสีคลอร้องที่พบบ่อยครั้ง ได้แก่ นิ้วแอ นิ้วนาคสะดุ้ง นิ้วประนิ้วพรม นอกจากนี้ยังมีการใช้กลวิธีอื่นๆ ร่วมด้วยเพื่อให้สื่อสารได้ตรงกับการขับร้องมากที่สุด อาทิ คง ครัน สะบัด เป็นต้น ในที่นี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่างการว่าดอกลเพลงนกขมิ้น สามชั้น เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะของการขับร้องและการสีซอสามสายที่มีความสอดคล้องกัน

การจัดลำดับเนื้อหาของชุดฝึกทักษะการสีซอสามสายคลอร้อง ผู้วิจัยเรียงลำดับเนื้อหาจากง่าย ไปยากโดยเริ่มจากการฝึกปฏิบัติกลวิธีการบรรเลงคือ การฝึกพรมนิ้ว การฝึกนิ้วนาคสะดุ้ง แล้วจึงนำเทคนิคดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการฝึกสีทำนองเอื้อนที่พบบ่อย และการใช้กับการสีคลอร้องเพลงตับตันเพลงฉิ่ง สามชั้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทีละลำดับขั้นสามารถควบคุมคุณภาพเสียง จังหวะ และความคุ้นเคยในการฝึกปฏิบัติกลวิธีการบรรเลง กอปรกับเป็นการฝึกให้ผู้เรียนคุ้นชินกับทำนองเอื้อน การจัดลำดับเนื้อหาดังกล่าวดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยิ่งศักดิ์ พุ่มเย็น (2561) ซึ่งพัฒนาทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ของนักศึกษาภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยใช้แบบฝึกทักษะปฏิบัติขั้นพื้นฐานของครูสุรินทร์ สงค์ทอง แบ่งออกเป็น 11 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 ท่ากรรเชียง ขึ้นลงขวาสุด ซ้ายสุดอย่างละ 1 ครั้ง ขึ้น ลงตามจังหวะ ชั้นที่ 2 ท่าม้าวิ่ง ขึ้นด้วยมือขวา 15 ลูก และลงด้วยมือซ้าย 15 ลูก ขึ้นลงตามจังหวะ ชั้นที่ 3 ท่าตึงคู่ 8 และคู่ 4 เปิดมือซ้าย ปิดมือขวาขึ้นลงตามจังหวะ ชั้นที่ 4 ท่าตึง คู่ 4 เปิดมือซ้าย ปิดมือขวา เสียงที่ 2 ขึ้นลงตามจังหวะ ชั้นที่ 5 ท่าตึงคู่ 8 และคู่ 4 ขึ้นลงตามจังหวะ ชั้นที่ 6 ท่าตะเคียวคู่ 8 และคู่ 4 ขึ้นลงตามจังหวะ ชั้นที่ 7 ท่าสะบัดคู่ 8 และคู่ 4 ขึ้นลงตามจังหวะ ชั้นที่ 8 ท่าไล่ขวา 1 ซ้าย 1 ขึ้นลงตามจังหวะ ชั้นที่ 9 ท่าไล่ขวา 3 ซ้าย 1 ขึ้นลงตามจังหวะ ชั้นที่ 10 ท่าไล่คู่ 8 พร้อมกัน 2 มือขึ้นลงตามจังหวะ และชั้นที่ 11 ท่าฝึกกรอนับให้ได้จังหวะ 1-10 จึงเปลี่ยนลูก ขึ้นลงตามจังหวะ

การพัฒนาศักยภาพในการสีซอสามสายคลอร้องของนักเรียนดนตรีด้วยชุดฝึกทักษะการสีซอสามสายคลอร้อง พบว่า ก่อนเรียนผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ย 11.7 หรือคิดเป็นร้อยละ 58.5 และหลังเรียน มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้นเป็น 18.3 หรือคิดเป็นร้อยละ 91.5 ผลคะแนนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนมีศักยภาพในการสีซอสามสายคลอร้องเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากผู้เรียนได้รับการฝึกปฏิบัติกลวิธีการบรรเลงขั้นสูงเพื่อนำไปใช้ในการบรรเลง นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ฝึกปฏิบัติทำนองเอื้อนที่พบบ่อย ส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักการแบ่งจังหวะทำนองการเอื้อนตามเสียงคนร้อง การใช้กลวิธีต่างๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบทเพลงได้สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ สุรรัตน์ ประทุมแก้ว (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกทักษะ การปฏิบัติดนตรี “จิม” สำหรับวงดนตรีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบำรุงศิษย์ศึกษา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ชุดฝึกทักษะการปฏิบัติดนตรี “จิม” สำหรับวงดนตรีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบำรุงศิษย์ศึกษา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มีประสิทธิภาพ 88.09/83.33 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สามารถนำมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอนและการฝึกปฏิบัติดนตรี “จิม” สำหรับวงดนตรีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบำรุงศิษย์ศึกษา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยิ่งศักดิ์ ชุ่มเย็น (2561) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ ของนักศึกษาภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มเป้าหมายทั้ง 15 คน ก่อนที่จะใช้ชุดฝึกทักษะนักศึกษามีคะแนนความก้าวหน้าจากการใช้ชุดฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ทั้ง 11 ชิ้น จากคะแนนเฉลี่ยก่อนใช้ชุดฝึกทักษะเป็น 4.86 คะแนนเฉลี่ยหลังใช้ชุดฝึกทักษะเป็น 7.25 ดังนั้น นักศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นหลังการใช้ชุดฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ของครูสุรินทร์ สงค์ทอง ทั้ง 11 ท่าโดยเฉลี่ย คือ 4.06 นั่นคือความก้าวหน้าของการใช้ชุดฝึกทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ของนักศึกษากลุ่มเป้าหมายมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ซึ่งการนำชุดฝึกทักษะของครูสุรินทร์ สงค์ทอง มาใช้กับกลุ่มเป้าหมายมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง ในการส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะการตีฆ้องวงใหญ่สู่ความเป็นเลิศ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. การใช้ชุดฝึกทักษะการสีซอสายคลอร้อง ครูผู้สอนควรให้คำแนะนำในการฝึกปฏิบัติ และให้ผู้เรียนมีความเข้าใจทักษะการขับร้องเพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพในการสีซอสายคลอร้องของผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ
2. ชุดฝึกทักษะการสีซอสายคลอร้องสามารถนำไปใช้ได้กับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการบรรเลงขั้นสูง ดังนั้น การใช้ชุดฝึกทักษะการสีซอสายคลอร้องครูผู้สอนควรนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา
3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างชุดฝึกทักษะการสีซอสายคลอร้องซึ่งเหมาะสำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการสร้างสื่อนวัตกรรม การฝึกทักษะการสีซอสายคลอร้องที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

รายการอ้างอิง

- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์. (2559). *เสียงเสนาะขอสามสาย*. กรุงเทพฯ : บริษัท อப்பิทครีเอชั่นส์ จำกัด.
- ยิ่งศักดิ์ ชุ่มเย็น. (2561). การพัฒนาทักษะการตีฆ้องวงใหญ่ ของนักศึกษาภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 19(2): 60-70.
- เลอเกียรติ มหาวิจิตรมนตรี. (2538). ครั้งหนึ่งในชีวิตที่ได้เป็นลูกศิษย์ขอสามสาย ครูเจริญใจ สุนทรวาทิน. ใน *ลมไม่รู้โรย โขยชายไหวครู คู่ขวัญศิลปิน ยังไม่สิ้นเสียงกลอง ฉบับ เพราะพร้อมขอสามสายร่ายลำนํ้า*. หนังสือที่ระลึกในงานไหว้ครูดนตรีไทย ประจำปีการศึกษา 2538 ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันพฤหัสบดีที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2538.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์ สร้างห้องเรียนกลับทาง*. กรุงเทพฯ : เอสอาร์พรีนติ้งแมสโปรดักส์จำกัด.
- สุขสันต์ พ่วงกลัด. (2538). ภูมิปัญญาไทยในการถ่ายทอด กับ ความอยู่รอดของขอสามสาย. ใน *ลมไม่รู้โรย โขยชายไหวครู คู่ขวัญศิลปิน ยังไม่สิ้นเสียงกลอง ฉบับ เพราะพร้อมขอสามสายร่ายลำนํ้า*. หนังสือที่ระลึกในงานไหว้ครูดนตรีไทย ประจำปีการศึกษา 2538 ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันพฤหัสบดีที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2538.
- สุรรัตน์ ประทุมแก้ว. (2554). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการปฏิบัติดนตรี “จิม” สำหรับวงดนตรีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบำรุงศิษย์ศึกษา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. *วารสารสารสนเทศ*, 12(1): 97-102.
- อรพรรณ บางยี่ขัน. (2538). หลักและวิธีการบรรเลงขอสามสาย. ใน *ลมไม่รู้โรย โขยชายไหวครู คู่ขวัญศิลปิน ยังไม่สิ้นเสียงกลอง ฉบับ เพราะพร้อมขอสามสายร่ายลำนํ้า*. หนังสือที่ระลึกในงานไหว้ครูดนตรีไทย ประจำปีการศึกษา 2538 ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันพฤหัสบดีที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2538.